

כבוד הרב וכבוד האב

כבוד כהנים

ג. ספר המצוות לרמב"ם | מצות עשה לב

והמצוה הל"ב היא שצונו לכבד זרע אהרן ולנשאם ולרוממם ונשים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה ואפילו ימאנו אותנו לא נשמע מהם. וזה כלו הגדלה לאל יתעלה אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו ולהקריב קרבנותיו. והוא אמרו יתעלה ויתברך שמו (ר"פ אמור) וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדוש יהיה לך. ובא הפירוש (גטין נט ב וש"נ) וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. ולשון ספרא (פ"א הי"ד) גם כן וקדשתו על כרחו. ר"ל כי זה צווי נצטוינו בו ואינו בבחירת הכהן. וכן אמרו (שם ה"ו) קדושים יהיו לאלהיהם על כרחם והיו קדש לרבות בעלי מומין. שלא תאמר אחר שזה אינו ראוי להקריב לחם אלהיו לאי זה דבר נקדמהו ונכבדהו ולכן אמר והיו קדש, הזרע הנכבד כולו, תמים ובעל מום. וכבר התבאר התנאין הראוין להם ואז יהיה ראוי להתנהג עמהם המנהג הזה במקומות מפוזרים בגמר מכות וחולין ובכורות ושבת וזולתם:

ד. ספר החינוך מצוה רסט

מצות קידוש זרע אהרן

לקדש זרע אהרן, כלומר לקדשם ולהכניסם לקרבן, וזהו עיקר העשה, וכן להקדימם לכל דבר שבקדושה, ואם מיאנו בזה לא נשמע אליהם. וזה כולו לכבוד השם יתעלה אחר שהוא לקחם ובחרם לעבודתו, שנאמר [ויקרא כ"א, ח'] וקדשתו כי את לחם אלהיך וגו', ובא הפירוש, וקדשתו לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון.

ולשון ספרא, וקדשתו על כרחו, כלומר שזאת המצוה אנחנו נצטוינו בה, ואין זה בבחירת הכהן. ועוד אמרו [שם, שם ו'] קדושים יהיו לאלהיהם על כרחם, והיו קדש לרבות בעלי מומין, שלא נאמר אחר שזה אינו ראוי להקריב לחם אלהיהם למה זה נקדימהו ונכבדהו, על כן אמרו והיו קדש, כלומר הזרע הוא מיוחד כולו, תמים ובעל מום.

משרשי המצוה, לפי שידוע כי מכבוד האדון לכבד משרתיו, ובכל עת כבדינו הכהנים נזכור ונקבע במחשבתנו כבודו ברוך הוא וגדלו, ובזכות המחשבה הזכה והמעולה והרצון הטוב תחול ברכתו ברוך הוא וטובו הגדול עלינו, והוא חפץ בברכה כאשר הודענו כמה פעמים.

כבוד אב ואם

א. ספר המצוות לרמב"ם | מצות עשה רי

והמצוה הר"י היא שצונו לכבד אב ואם והוא אמרו יתעלה כבד את אביך ואת אמך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו במקומות מן התלמוד ורובו ועקרו בקדושין (ל ב - לב א, לט ב, מ א). ולשון ספרא (ר"פ קדושים, קדושין לא ב) אי זה הוא כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא:

ב. ספר החינוך | מצוה לג

מצות כיבוד אב ואם

לכבד האב והאם, שנאמר [שמות כ', י"ב] כבד את אביך ואת אמך וגו', ובא הפירוש [קידושין דף ל"א ע"ב], אי זהו כיבוד. מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא.

משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלהים ואנשים. ושייתן אל לבו כי האב והאם הם סבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סבתו וסבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאור העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להזהר בעבודתו ברוך הוא.

כבוד תלמיד חכמים

ה. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה רט

והמצוה הר"ט היא שצונו לכבד החכמים ולקום מפניהם ולגדל אותם והוא אמרו ית' (שם לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ולשון ספרא תקום והדרת קימה שיש בה הידור. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק ראשון מקדושין (לב ב, לג א). ודע שעם היות מצוה זו מחוייבת לאנשים כלם בכלל, כלומר לכבד החכמים, ואפילו חכם לחכם השווה לו בחכמה כמו שבארו באמרם (ב"מ לג א) תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה, דע שיש בכבוד דברים מיוחדים ונוספים על התלמיד וזה כי כבוד התלמיד את רבו יש בו תוספת גדולה על הכבוד שהוא חייב לכל חכם ויתחייב לו עם הכבוד המורא. שהם כבר בארו שחוק רבו עליו יותר גדול מחוק אביו שחייבו הכתוב לכבדו ולירא ממנו [לק' רי - ריא]. ובבאור אמרו (מתני' שם, אבידה פי"ב ה"ב ות"ת רפ"ה) אביו ורבו רבו קודם. וכבר בארו (סנה' ה ב) שאינו מותר לתלמיד לחלוק על רבו, רוצה לומר בחולק לצאת מהוראתו ודינו שיסמוך בסברתו וילמד או ידון או יורה אם לא יתן לו רשות. ואין מותר לו להתקוטט עמו או להתרעם ממנו ולא לחשדו, רוצה לומר שיהרהר עליו פועל או מאמר במין ממיני ההרהור, כי איפשר שלא ירצה זה. ובפרק חלק (קי א) אמרו כל החולק על רבו כחולק על השכינה שנאמר [פנחס כו] בהצותם על י"י, כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם השכינה שנאמר [חקת כ] המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את י"י, וכל המתרעם על רבו כמתרעם על השכינה שנאמר [בשלח טז] לא עלינו תלונותיכם כי על י"י, כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה שנאמר [חקת כא] וידבר העם באל"ים ובמשה. וזה כלו מבואר כי מחלוקת קרח ומריבת ישראל ותלונתם והאשימם וחשדם אמנם היה עם משה ועליו שהיה רבן שלכל ישראל ושם הכתוב כל ענין מהם על י"י. ובבאור אמרו (אבות פ"ד מ"ב) מורא רבך כמורא שמים. וזה כלו לקוח בראיה מהיות הכתוב מצוה לכבד החכמים והאבות, כמו שהתבאר בלשונות רבים מן התלמוד, לא שהיא מצוה בפני עצמה (כנ"ל שרש ב עמ' נב). והבין זה:

ו. ספר החינוך | מצוה רנז

מצות כבוד חכמים

לכבד החכמים ולקום מפניהם, שנאמר [ויקרא י"ט, ל"ב] מפני שיבה תקום, ותרגם אונקלוס, מן קדם דסבר באורייתא תקום. והדרת פני זקן, פירשו זכרונם לברכה [קידושין ל"ב ע"ב] אין זקן אלא מי שקנה חכמה. וזה שהוציא הכתוב החכם בלשון זקן, הטעם מפני שהבחור החכם ראה בחכמתו מה שראה הזקן ברוב שניו.

משרשי המצוה, לפי שעיקר היות האדם נברא בעולם הוא מפני החכמה, כדי שיכיר בוראו, על כן ראוי לבני אדם לכבד מי שהשיג

אותה, ומתוך כך יתעוררו האחרים עליה. ומזה השורש פירש איסי בן יהודה בגמרא בקידושין [שם] שאפילו זקן אשמאי, כלומר שאינו חכם, הוא בכלל המצוה, שראוי לכבדו מפני שרוב שניו ראה והכיר קצת במעשי השם ונפלאותיו, ומתוך כך ראוי לכבוד. והיינו דאמר רבי יוחנן שם בקידושין, הלכה כאיסי בן יהודה. וזה שאמרו, בתנאי שלא יהיה בעל עבירות, שאם כן מנע עצמו מכבוד.

להדבק בתלמידי חכמים

ז. ספר המצוות לרמב"ם | מצות עשה ו

והמצוה השישית היא שצונו להדבק עם החכמים ולהתייחד עמהם ולהתמיד בישיבתם ולהשתתף עמהם בכל אופן מאופני החברה במאכל ובמשתה ובעסק כדי שיגיע לנו בזה להדמות במעשיהם ולהאמין הדעות האמתיות מדבריהם והוא אמרו יתע' (עקב י) ובו תדבק. וכבר נכפל זה הצווי גם כן ואמר (ס"פ עקב) ולדבקה בו ובא הפירוש ולדבקה בו הדבק בחכמים ותלמידיהם וזה לשון ספרי [והו' דעות פ"ו ה"ב]. וכן הביאו ראייה על חיוב האדם לישא בת תלמיד חכמים ולהשיא בתו לתלמיד חכמים ולהאכיל תלמידי חכמים ולתת להם עסק מאמרו ובו תדבק. אמרו (כתובו' קיא ב ע"ש והו' שם) וכי איפשר לו לאדם להדבק בשכינה והא כתיב כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל הנושא בת תלמיד חכמים והמשיא בתו לתלמיד חכמים והמהנהו מנכסיו כאילו נדבק בשכינה:

ח. ספר החינוך | מצוה תלד

מצות החברה והדביקה עם חכמי התורה

שנצטוונו להתחבר ולהתדבק עם חכמי התורה כדי שנלמוד עמהם מצוותיה הנכבדות ויורונו הדעות האמתיות בה שהם מקובלים מהם, ועל זה נאמר [דברים י', כ'], ובו תדבק. ונכפל הציווי במקום אחר שנאמר [שם י"א, כ"ב], ולדבקה בו, ואמרו זכרונם לברכה [כתובות קי"א ע"ב], וכי אפשר לו לאדם להדבק בשכינה, והא כתיב [דברים ד', כ"ד], כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אלא הדבק לתלמידי חכמים ולתלמידיהם כאלו נדבק בו ברוך הוא, ומזה למדו זכרונם לברכה לומר שכל הנושא בת תלמיד חכם והמשיא בתו לתלמיד חכם ומהנהו מנכסיו כאלו נדבק בשכינה. ועוד דרשו בספרי [פיסקא דללכת בדרכיו], ולדבקה בו, למוד דברי אגדה, שמתוך כך אתה מכיר מי שאמר והיה העולם.

שורש המצוה נגלה הוא כדי שנלמוד לדעת דרכי השם.

